

Kršćanska interpretacija Vergilijeve četvrte ekloge

Knežević, Mateja

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zadar / Sveučilište u Zadru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:162:496673>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-02-24**

image not found or type unknown

Repository / Repozitorij:

[University of Zadar Institutional Repository](#)

zir.nsk.hr

image not found or type unknown

Sveučilište u Zadru

Odjel za klasičnu filologiju

Prijediplomski studij latinskog jezika i rimske književnosti (dvopredmetni)

Mateja Knežević

Kršćanska interpretacija Vergilijeve četvrte ekloge

Završni rad

Zadar, 2023.

Sveučilište u Zadru

Odjel za klasičnu filologiju

Prijediplomski studij latinskog jezika i rimske književnosti (dvopredmetni)

Kršćanska interpretacija Vergilijeve četvrte ekloge

Završni rad

Student/ica:

Mateja Knežević

Mentor/ica:

doc. dr. sc. Maria Mariola Glavan

Zadar, 2023.

Izjava o akademskoj čestitosti

Ja, **Mateja Knežević**, ovime izjavljujem da je moj **završni** rad pod naslovom **Kršćanska interpretacija Vergilijeve četvrte ekloge** rezultat mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na izvore i radove navedene u bilješkama i popisu literature. Ni jedan dio mojega rada nije napisan na nedopušten način, odnosno nije prepisan iz necitiranih radova i ne krši bilo čija autorska prava.

Izjavljujem da ni jedan dio ovoga rada nije iskorišten u kojem drugom radu pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj, obrazovnoj ili inoj ustanovi.

Sadržaj mojega rada u potpunosti odgovara sadržaju obranjenoga i nakon obrane uređenoga rada.

Zadar, 27. rujan 2023.

Kršćanska interpretacija Vergilijeve četvrte ekloge

Sažetak

Ovaj završni rad prikazuje različito poimanje Vergilijeve četvrte ekloge, poznate kao mesijanska ekloga. Cilj je objasniti kršćansko shvaćanje teksta nekada i sada. Svrha rada je prikazati kako se može pogrešno protumačiti navještaj dolaska pastira kod Vergilija s dolaskom Krista kod kršćana. Zaključak koji se može izvući iz ovoga rada jest da postoji puno različitih stavova o jednoj eklogi, i da sve ovisi o pogledu onoga koji tu priču donosi, i onoga koji je sluša.

Ključne riječi: Vergilije, kršćanska ekloga, pastir, Krist

Christian interpretation of Virgil's fourth eclogue

Summary

This final paper examines different readings of Virgil's fourth eclogue, also known as the Messianic Eclogue. The purpose of this paper is to describe a Christian reading of the text, doing so by comparing ancient and modern readings. Another aim of the paper is to demonstrate how Virgil's description of the arrival of the shepherd and its comparison with the arrival of Christ may have been misunderstood. It may be concluded that there many different readings of this one eclogue, all depending on the point of view of the person telling the story, and the person hearing it.

Key words: Virgil, Christianity Eclogue, shepherd, Christ

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
2. PUBLIJE VERGILIJE MARON	1
2.1. <i>Ekloge</i> ili <i>Bukolike</i>	2
2.2. <i>Georgike</i>	2
2.3. <i>Eneida</i>	2
2.4. <i>Appendix Vergiliana</i>	3
3. KRŠĆANSKA INTERPRETACIJA	3
3. 1. Analiza i interpretacija teksta.....	3
3. 2. Mesijanski karakter	7
4. ZAKLJUČAK.....	8
LITERATURA	10

1. UVOD

U ovom se završnom radu obrađuje tema pod nazivom „Kršćanska interpretacija Vergilijeve četvrte ekloge“. Svrha je rada prikazati kako se u prošlosti dolazak pastira opisan u Vergilijevoj četvrtoj eklogi tumačio kao dolazak Isusa Krista, koji je najavljen u Bibliji. Ovdje ćemo se baviti kršćanskim pogledom na Vergilijevu četvrtu eklogu, kako bismo ju protumačili; točnije, obrazložiti ćemo kršćanska stajališta koja su postojala u kasnoj antici i u srednjem vijeku te ih usporediti s današnjim tumačenjima četvrte ekloge.

Glavno pitanje kojim ćemo se baviti jest o kojem djetetu piše Vergilije; na to pitanje ćemo pokušati dati odgovor kroz pregled dosadašnje literature koja se bavi ovom tematikom te pažljivim čitanjem teksta ekloge. Baviti ćemo se i drugim pitanjima koja proizlaze iz teksta ekloge kao što su: koji to naraštaj dolazi, tko donosi zlatno doba, tko se treba roditi? Je li je ovo mesijansko proročanstvo? Ovdje su istaknuta samo neka od temeljnih pitanja na koja ćemo se bazirati u ovome radu, a koja su isto tako i predmet ovog istraživanja. Ova izabrana tema je zanimljiva upravo zbog kršćanskog poimanja značenja četvrte ekloge i različitih argumenata vezanih za dolazak novog potomstva. Svakako treba istaknuti činjenicu da se pogled na ovu eklogu mijenjao s vremenom od njenoga nastanka kroz cijelu povijest.

Ovaj rad je podijeljen u četiri poglavlja. U samom uvodu ćemo prikazati temu koja se proteže kroz cijeli rad i pitanja kojima se bavimo te strukturu ovoga rada, kako bismo dobili što bolji uvid. U drugom dijelu rada ćemo iznijeti kratku biografiju autora teksta, odnosno Vergilija, kako bi se što bolje razumjele okolnosti u kojima i o kojima se piše. Istaknut će se i druga dva djela koja je napisao Vergilije, odnosno *Georgike* i *Eneida*. Spomenut ćemo i zbirku pjesama pod nazivom *Vergilijev dodatak (Appendix Vergiliana)*. U trećem dijelu rada fokusirat ćemo se na kršćansku interpretaciju četvrte ekloge, koja čini srž ovoga istraživanja. Ovdje ćemo izdvojiti neke od Vergilijevih stihova te ih protumačiti. Isto tako, usporedit ćemo tumačenja vezana za kršćansku interpretaciju četvrte ekloge, točnije oko dolaska novog naraštaja. Na kraju slijedi zaključak u kojemu ćemo se osvrnuti na cijeli rad i obrazložiti konačni stav o tome je li Vergilije navijestio dolazak Krista ili ipak nije.

2. PUBLIJE VERGILIJE MARON

Publije Vergilije Maron (Lat. *Publius Vergilius Maro*) je jedan od najznačajnijih rimskih pisaca augustovog doba. Rođen je u selu Andes blizu Mantue (danas Mantova) 70-ih

godina prije Krista. Mjesta njegova obrazovanja su Cremona, zatim Mediolanum (danas Milano), a kasnije Rim. Živio je u vrijeme građanskoga rata i imanje mu je bilo oduzeto, a kasnije je vraćeno zahvaljujući Oktavijanovu zagovoru. Umro je u Brundiziji 19. prije Krista.¹ Djela koja je Vergilije napisao su: *Ekloge*, *Georgike*, *Eneida*, a pripisala mu se i zbirka *Appendix Vergiliana*, o kojima ćemo reći nešto u nastavku.

2.1. Ekloge ili Bukolike

Prvo djelo koje je Vergilije sigurno napisao su *Bukolike*, koje se sastoje od deset kratkih pastoralnih pjesama pisanih heksametrom, a poznate su i pod nazivom *Ekloge*.² Vergilije je napisao svoje *Bukolike* po uzoru na grčkog pjesnika Teokrita, koji se smatra začetnikom grčke pastoralne poezije.³ Tema koju obrađujemo u ovom radu je upravo Vergilijeva četvrta ekloga, koja spada u prethodno spomenuto djelo *Bukolike*. To djelo ćemo analizirati i razmatrati načine na koje se gledalo na tu eklogu u kasnoj antici te u srednjem vijeku.

2.2. Georgike

Vergilijevo djelo koje slijedi nakon *Bukolika* su *Georgike*. To je didaktički spjev u četiri knjige u kojima piše o agrikulturi koristeći daktilski heksametar. *Georgike* su pisane sedam godina, a smatraju se najsavršenijim djelom rimske književnosti. Objavljene su dvije godine nakon bitke kod Akcija. Djelo je nastalo na zagovor Mecenata, kojemu je i bilo posvećeno.⁴

2.3. Eneida

Vergilijevo posljednje djelo, koje je postiglo veliki uspjeh, je ep *Eneida* napisan daktilskim heksametrom u dvanaest pjevanja. To je djelo bilo jako praćeno interesom samoga Augusta, kojemu je autor pročitao neke dijelove epa. Vergilije nije smatrao da je djelo dovršeno i htio ga je doraditi. Međutim, stjecajem nesretnih okolnosti nije ga uspio dovršiti. Razbolio se na povratku iz Grčke i umro u Brundiziju. Budući da je smatrao da djelo treba dovršiti, nije htio da se ep objavi nedovršen, već je htio da ga se spali. *Eneida* je objavljena na Augustov zahtjev od strane izvršitelja njegove oporuke.⁵ Djelo *Eneida* prati radnju junaka Eneje od njegovog dolaska u Lacij te ratova između Trojanaca i Latina. Vergilije predstavlja velike snage kojima će nastati nova Italija kako bi stvorio pravi nacionalni ep. Prikazuje nastajanje novog naroda

---

¹ Usp. Fairclough, 1916: vii–viii.

² Usp. Conte, 1994: 262–263.

³ Clausen, 1994: xv.

⁴ Fairclough, 1916: viii.

⁵ Usp. Fairclough, 1916: viii–ix.

nakon velikih žrtava.⁶ Iz ovog svega proizlazi da je u tome uspio, pošto je stekao veliku slavu upravo zahvaljujući ovom epu.

2.4. Appendix Vergiliana

Ovdje preostaje uz Vergilijeva navedena djela spomenuti još i zbirku pjesama *Appendix Vergiliana* odnosno *Vergilijev dodatak*. Navedena zbirka sadrži dio *Catalepton*, 19 kratkih pjesama i epigram, od kojih je samo nekoliko pjesama za koje se danas smatra da je moguće da ih je Vergilije napisao u ranoj mladosti.⁷

3. KRŠĆANSKA INTERPRETACIJA

U ovome ćemo poglavlju obraditi četvrtu eklogu, koja spada u Vergilijevo djelo *Ekloge* ili *Bukolike*. Dobit ćemo uvid u radnju i tematiku djela, čija je okosnica dolazak djeteta i zlatnoga doba. Bitni su čimbenici vrijeme nastanka djela te politička situacija u kojoj ono nastaje, odnosno u vrijeme konzula Poliona. Cijela pjesma je uvod u slavlje i radost, koja će doći dolaskom novog i boljeg doba. Tema je pjesme dijete koje treba doći i mir koji njegovim rođenjem dolazi, novo zlatno doba. Autor sve poziva na slavlje i veselje zbog predstojećeg rođenja te spominje kako se ne treba bojati onoga što dolazi ni onoga koji dolazi.⁸ Pred sam kraj se ističe majčina ljubav prema tek rođenom djetetu i dugo iščekivanje njegova dolaska.

U nastavku ćemo uz analizu i interpretaciju teksta ove ekloge prikazati i mišljenja i argumentacije vezane za Vergilijevu četvrtu eklogu, kako se daju pratiti kroz radove autora Clausena, Colemana i Saundersa. Nadalje, kako bismo mogli bolje razumijeti mesijanski pogled na četvrtu eklogu kroz povijest, osvrnut ćemo se i na neke izabrane članke: *Vergil and the Christian World* autora T. S. Eliota, *Note on the Messianic Character of the Fourth Eclogue* i *Virgil's Messianic Eclogue* autora H. W. Garroda te *The Messianic Prophecy in Virgil's Fourth Eclogue* autorice Elle Bourne.

3. 1. Analiza i interpretacija teksta

Kao što smo već spomenuli, u ovom dijelu rada se bavimo kršćanskom interpretacijom Vergilijeve četvrte ekloge. Ovdje ćemo istaknuti neke od izabranih stihova te ih obraditi i

---

⁶ Usp. Conte, 1994: 280–281.

⁷ Bricko i Škiljan. 1996: 602.

⁸ Verg. Ecl. 4.

analizirati kako bismo uvidjeli poveznice s kršćanstvom i na koncu usporediti. Na samom početku djela autor započinje eklogu zazivom muza i opisom dolaska djeteta ovim stihovima:

„Sicelides Musae, paulo maiora canamus!
Non omnis arbusta iuvant humilesque myricae;
Si canimus silvas, silvae sint consule dignae.
Ultima Cumaevi venit iam carminis aetas;
Magnus ab integro saeculorum nascitur ordo:
iam redit et Virgo, redeunt Saturnia regna;
iam nova progenies caelo demittitur alto.
Tu modo nascenti puero, quo ferrea primum
desinet ac toto surget gens aurea mundo,
casta fave Lucina: tuus iam regnat Apollo.“⁹

(Sicilijske Muze, pjevajmo o nešto uzvišenijim stvarima! / Ne dopadaju se svima voćnjaci i niski tamarisi; / Ako pjevamo o šumama, neka šume budu dostojne konzula. / Posljednje vrijeme sada je došlo Kumejskog proročanstva; / Velik red vijekova rodi se od početka: / već se vraća i Djevica, kraljevstva Saturnova se vraćaju; / već se novo potomstvo spušta s neba visokog. / Tebi, dječaku koji se upravo treba roditi, s kojim će se prvo željezni narod / svršiti i zlatni ustati po čitavom svijetu / čista Lucino budi naklona: tvoj Apolon sada kraljuje.)¹⁰

Prema Saundersu, ova invokacija sicilijanskih Muza na početku je pravi uvod u bukolsku sicilijansku tradiciju. Također smatra da se Vergilijeva bukolska poezija ugleda na Teokritovo djelo *Idile* i na Homera te da postoji odnos između bukolske tradicije i epike.¹¹ Vrijeme radnje je smješteno u 40. godinu prije Krista, u vrijeme kriza i rata u rimskom svijetu. Referira se na Hesioda kad spominje zlatno doba, budući da se spominje u djelu *Poslovi i dani*.¹² Vergilije dakle na samom početku poziva Muze da pjevaju o uzvišenijim stvarima, što se može protumačiti kao jedan poziv na slavlje, upravo zbog novog zlatnog doba koje treba doći. Iz ovih se stihova može vidjeti kako će dijete, koje se treba roditi, donijeti spas Zemlji. To simbolizira novi početak nakon tame, novo potomstvo. Ovdje se ne može točno odrediti o kojem je djetetu riječ, odnosno o kojem djetetu zapravo piše Vergilije. Mogu se istaknuti neke riječi, kao što su *Virgo* ('Djevica') i *puer* ('dječak'), koje pjesnik koristi u prethodnim stihovima i dvosmislenost njihova značenja. Riječ djevica se spominje i u Bibliji, u Matejevom evanđelju gdje piše „Eto, djevica će začeti i roditi sina,“.¹³ Svakako je to bitna stavka, budući da je i ovdje upotrijebljen taj izraz. Usporedno promatrajući eklogu kod Vergilija s Biblijom ističe se riječ *Virgo*, odnosno djevica. Zbog toga se čak i smatralo da Vergilije naviješta dolazak Isusa Krista, upravo zbog novog doba koje treba doći. Pjesma se nije smatrala misterijem sve do kršćanskih otaca, pošto su Laktancije i sveti Augustin vjerovali da to može biti samo Krist.

---

⁹ Verg. *Ecl.* 4. 1–10.

¹⁰ Svi su prijevodi latinskih citata u ovom radu vlastiti.

¹¹ Saunders, 2008: 74.

¹² Usp. Clausen, 1994: 119; Hes. *Opera et dies.* 109–201.

¹³ Biblija, 2008: 1103. (1, 23.).

Danas, međutim, ipak postoji više mogućnosti za tumačenje ove pjesme nego što je bio slučaj u kasnoj antici.¹⁴ Međutim, zanimljivo je da je unatoč brojnim identifikacijama djeteta najduže ostalo vjerovanje da je to dijete Isus Krist i da je ovo pjesma o proroštvu te da je riječ o dolasku uzvišenijih stvari. Prva osoba koju se spominje u kontekstu proroštva je bio Konstantin Veliki, što je vidljivo u Euzebijeovom djelu *Vita Constantini*.¹⁵ Bitno je za interpretaciju četvrte ekloge istaknuti kada je djelo nastalo te radnju djela, koja je smještena u vrijeme između kriza, odnosno između bitke kod Filipa i bitke kod Akcija.¹⁶ Conte, nadalje, navodi kako je upravo Vergilije otvorio to pitanje prema kršćanskoj interpretaciji, koje je za Srednji vijek bilo od velike važnosti.¹⁷ Naglašava da je Vergilije za kršćane bio jako popularan latinski pisac te kako je s njegovim radom bio blisko upoznat i Sv. Jeronim. Prema Chauceru, koji govori o Vergiliju u djelu *House of Fame*, Vergilije, koji je bio poganin, odnosno nije bio kršćanin, trebao je postati kršćaninom i kao takav ubraja se među najvažnije pisce u tom prijelaznom razdoblju. Postoji legenda koja govori da je pjesnika trebao krstiti Sv. Pavao, no kako je umro, došao je svetac na Vergilijev grob u Napulju, kamo je njegovo tijelo iz Brundizija odvezeno i sahranjeno, i isplakao se. U srednjovjekovnim religioznim kazališnim djelima se pjesnik prikazuje zajedno sa Sibilom i prorocima kako svjedoče Inkarnaciji. Nadalje, nalazimo kako postoje zapisi kako su se tri poganina preobratile na kršćanstvo čitajući upravo ovu eklogu.¹⁸ Treba spomenuti kako Clausen piše da se u antici smatralo da je zlatno doba bilo kao izgubljeni mitski raj te da je Lucina, koju Vergilije spominje u uvodnim stihovima ekloge, starorimska božica rađanja.¹⁹ Dakle, to bi značilo da se novim rađanjem stvara i novi poredak, to jest nastaje zlatno doba. U ovim stihovima koji slijede je opisan dolazak novog doba spokoja i mira gdje nestaje svaki strah:

„Teque adeo decus hoc aevi te consule inibit,
Pollio, et incipient magni procedere menses.
te duce, si qua manent sceleris vestigia nostri,
inrita perpetua solvent formidine terras.
ille deum vitam accipiet, divisque videbit
permixtos heroas, et ipse videbitur illis,
pacatumque reget patris virtutibus orbem.“²⁰

(Ovaj časnij vijek nastupit će kad ti budeš konzul, upravo ti, / o Polione, i ugledni će mjeseci početi dolaziti. / Dok ti budeš vođa, ako ostanu tragovi naše nevaljane opaćine, / oslobodit će zemlje neprekidnog straha. / On će primiti božanski život, vidjet će ujedinjene bogove i / heroje, i sam će biti viđen među njima, / i smirenim će svijetom upravljati vrlinama oca.)

¹⁴ Eliot, 1953: 2.

¹⁵ Bourne, 1916: 390.

¹⁶ Bitka kod Filipa se dogodila 42. pr. Kr. Više o tome v. Goldsworthy (2010). Bitka kod Akcija se dogodila 31. pr. Kr. Više o tome v. Gurval (1995).

¹⁷ Conte, 1994: 267.

¹⁸ Conte, 1994: 287.

¹⁹ Clausen, 1994: 121.

²⁰ Verg. Ecl. 4. 11–17.

Iz ovih je stihova vidljivo da taj koji treba doći, dolazi u vrijeme Polionova konzulovanja; radnju, dakle možemo smjestiti oko 40. pr. Kr.²¹ Upravo zahvaljujući spomenu imena konzula Poliona se može datirati vrijeme dolaska novoga doba, odnosno vremena kad se dijete treba roditi. Točnije, kad on postane konzul, nastat će mir na zemlji i zemlja će biti bez zločina. Štoviše, onaj koji se rodi će biti sličan bogovima i herojima te će mir nastati kad on počne upravljati. Ovdje možemo istaknuti Garrodovo mišljenje, da je vjerojatno upravo zahvaljujući Polionu i njegovoj bliskosti sa Židovima i njihovim idejama Vergilije napisao četvrtu eklogu. Zbog toga smatra da ga je zato spomenuo kao konzula u svojim stihovima, odnosno da je imao veliku ulogu u njezinu nastanku.²² Još jedan razlog je i to što je Polion bio Vergilijev prijatelj. Naime, preko njega upoznaje Augusta i zahvaljujući njemu mu je vraćeno imanje drugim.²³

U tekstu se spominju neke životinje i cvijeće te rađanje ploda biljke kod Asiraca, pa možemo istaknuti i slijedeće stihove:

„ipsa tibi blandos fundent cunabula flores,
occidet et serpens, et fallax herba veneni
occidet, Assyrium volgo nascetur amomum.“²⁴

(sama kolijevka tebi će sipati laskavo cvijeće, / i zmija će se oboriti, i lažna trava otrova / će se oboriti, amom Asirski će rasti po svijetu.)

Zlatno doba počinje čim se dijete rodi i zmija se obori. *Serpens* ('zmija') ima poseban značaj kako u Starom zavjetu, tako i za kršćane te može simbolizirati smrt i novi početak. Kod Proroka Izaije (11, 8.) se u Bibliji spominje zmija s kojom se igra dijete; obično se tumači da prorok time najavljuje rođenje budućeg kralja Izraela.²⁵ U Knjizi Otkrivenja piše: „Sad dođe spasenje i sila i kraljevstvo Boga našega, i vlast njegova Krista, jer je zbačen tužitelj naše braće koji ih je tužio pred našim Bogom dan i noć.“²⁶ Taj tekst se odnosi na zmiju odnosno na zlo, koje će biti uništeno. Činjenica je da se to može slično interpretirati kao i kod Vergilija. Od značaja je i ono što će za njega podnijeti zemlja, sve je izvučeno iz same prirode i podijeljeno kao mali darovi. Nadalje se navodi kako ti darovi imaju vremenitost i liturgijski značaj te udahnuju vlastiti život u tu i za tu književnu tradiciju. Treba naglasiti da to dijete prima život od boga, dakle život mu je dan za dar.²⁷

---

²¹ Clausen, 1994: 121.

²² Garrod, 1908: 150.

²³ Usp. Fairclough, 1916: vii–viii.

²⁴ Verg. Ecl. 4. 23–25.

²⁵ Coleman, 1977: 137.

²⁶ Biblija, 2008: 1367. (12, 10.).

²⁷ Saunders, 2008: 147.

Posebno ćemo analizirati i ove stihove, u kojima pjesnik zaziva sudbinu i naviješta dolazak novog vremena. Poziva sve kako bi bili spremni na to što dolazi, odnosno na novo vrijeme i stoljeće veselja koje napokon stiže:

„Talia saecla, suis dixerunt, currite, fuis
concordes stabili fatorum numine Parcae.
Adgredere o magnos – aderit iam tempus – honores,
cara deum suboles, magnum Iovis incrementum!“²⁸

(Takva stoljeća proletite rekle su vretenima svojima / Parke složne s nepomičnom voljom sudbine
/ Primi velike časti – sada će biti vrijeme –, / dragi potomče bogova, velikog Jupitera potomče!)

Autor ovdje naviješta dolazak potomka i želi što više uživati u vremenu koje dolazi, kako bi što dulje mogao uživati u radosti koja dolazi i u svojoj slavi. Pjesnik spominje Parke, koje u grčkoj mitologiji označavaju tri Sudbine, koje su određivale duh osobe od rođenja. Nadalje, potomak Jupitera od rođenja će biti poslan s neba.²⁹ Na samome kraju Vergilije završava svoju eklogu ovim stihovima, koji su veoma značajni za roditelje:

„Incipe, parve puer, risu cognoscere matrem,
matri longa decem tulerunt fastidia menses.
Incipe, parve puer, cui non risere parentes“³⁰

(Počni, o maleni dječaće, prepoznati majku osmijehom, / deset mjeseci su donijeli majci duga preziranja
/ Počni, o maleni dječaće, kome se roditelji nisu smijali)

U ovim posljednjim stihovima se može vidjeti iščekivanje jedne majke da joj napokon dođe dijete na svijet. Ekloga završava intimnim trenutkom i predstavljanjem novorođenog djeteta. U ovim stihovima se vidi utjecaj grčke poezije, osobito Kalimaha i Teokrita.³¹

3. 2. Mesijanski karakter

U ovome potpoglavlju ćemo razmatrati ima li Vergilijeva četvrta ekloga ima mesijanski karakter i može li se smatrati mesijanskim tekstom. Istaknut ćemo njezin utjecaj kroz povijest i način na koji se taj utjecaj mijenjao te poveznicu sa kršćanstvom odnosno kršćanskim svijetom.

Clausen ističe kako je mesijanska interpretacija stoljećima trajala. Prvi moderni komentator koji je prihvatio kršćansku interpretaciju bio je španjolski isusovac Juan Luis de la Cerda, dok je najvažniji Vergilijev komentator devetnaestog stoljeća prema Clausenu bio Conington. Smatra se kako je utjecaj četvrte ekloge trajao kroz cijelo devetnaesto stoljeće u Engleskoj, a možda čak i dulje. Godine 1907. u Londonu je izdana i knjižica pod nazivom

---

²⁸ Verg. Ecl. 4. 46–49.

²⁹ Usp. Coleman, 1977: 144–145.

³⁰ Verg. Ecl. 4. 60–62.

³¹ Clausen, 1994: 123.

Vergil's Messianic Eclogue.³² Nakon prethodno navedenog treba istaknuti upravo poveznicu između proročantva o djetetu koje treba doći i novog zlatnoga doba sa Isusom Kristom kod kršćana. Činjenica je da se najčešće smatralo da je dijete o kojemu je pisao Vergilije Isus Krist. Postoji i kontekst proroštva koji se spominje u djelima odnosno pismima Sv. Augustina (*Epist. ad Rom. inc. expos. 3, Epist. 137. 12.*). Coleman smatra da četvrta ekloga ipak može imati mesijanski karakter premda nema direktnih referencija na kršćanstvo. Vergilije nije teolog te za njega zlatno doba koje treba doći zapravo ima samo metaforičko značenje.³³

Garrod smatra da se kod Josipa Flavija najbolje može objasniti mesijanski karakter četvrte ekloge upravo zbog povezanosti Heroda i Poliona u židovskoj povijesti.³⁴ Autor T. S. Eliot naglašava kako je kroz povijest shvaćanje ove ekloge kao tekst, o dolasku Krista imalo velik utjecaj u ranom prihvaćanju Vergilijeva djela u kršćanskom svijetu.³⁵ Prema mišljenju autorice Bourne nije začuđujuće što su raniji kršćani cijenili Vergilija, klasičnog pjesnika, pošto su vidjeli bliskost s kršćanskim uvjerenjima. Smatra kako su mnogi poganski autori zapravo htjeli vidjeti dolazak Krista u četvrtoj eklogi.³⁶ Eliot ističe kako je upravo Vergilije jedini autor antike kojemu je svijet imao smisao, red i dostojanstvo te da prije njega nitko nije prihvatio Hebrejsko proroštvo, povijest i značenje.³⁷ Coleman piše kako je dolazak djeteta još uvijek neriješeno pitanje među znanstvenicima unatoč mnogim prijedlozima. Možemo navesti jedne od pretpostavki, da je to dijete Polionov sin ili pak, dijete od Oktavijana i Skribonije.³⁸

4. ZAKLJUČAK

Prikazali smo poglede iz kršćanske perspektive na Vergilijevu četvrtu eklogu uzevši u obzir i vrijeme u kojem je djelo nastalo. Tekst ekloge se obradio u radu na način da se analizirao sadržaj teksta kako bi se rasvijetlilo zašto se tekst shvatio kao mesijanski tekst. Tako je poseban naglasak stavljen na mesijanski karakter te ekloge uz pregled povijesti kritike teksta. U tom smo smislu istaknuli i bitne elemente koji predstavljaju moguću poveznicu s kršćanskim učenjem dolazak onoga koji donosi spas i zlatno doba na zemlju. Kod kršćana se dolazak Isusa Krista smatra dolaskom Spasitelja na zemlju, Onoga koji donosi nadu i novi život. U radu smo razmatrali na koji se način taj dolazak Spasitelja može usporediti s rođenjem djeteta koje se naviješta u četvrtoj eklogi. Usporedba je toliko naizgled očita da ne čudi stoga da su se u

---

³² Usp. Clausen, 1994: 127–128.

³³ Coleman, 1977: 152.

³⁴ Usp. Garrod, 1905: 37–38.

³⁵ Eliot, 1953: 4.

³⁶ Bourne, 1916: 400.

³⁷ Eliot, 1953: 14.

³⁸ Usp. Coleman, 1977: 150–151.

srednjem vijeku širom otvorila vrata kršćanskoj interpretaciji te da je vjerojatno zbog mesijanskog shvaćanja ove ekloge Vergilije uživao poseban ugled kod kršćana. Još su za vrijeme kasne antike sveti Augustin i Laktancije smatrali da Vergilije u svojoj četvrtoj eklogi najavljuje rođenje Isusa Krista. Ti su crkveni oci toliko utjecali na daljnji tijek misli o toj eklogi da je sve do prošlog stoljeća bilo pobornika teorije da je Vergilije najavio Kristovo rođenje. Zaključno, iz svega navedenog u ovome radu se može vidjeti kako je pitanje oko dolaska djeteta još uvijek neriješno u smislu da se ne može sa sigurnošću odgovoriti o kojem se djetetu radi.

LITERATURA

- Biblija*. 2008. preveo Ivan Ev. Šarić. 3. popravljeno izdanje. Split: Verbum.
- Bourne, Ella. 1916. "The Messianic Prophecy in Vergil's Fourth Eclogue." *The Classical Journal* 11 (7): 390–400.
- Bricko, Marina & Škiljan, Dubravko. 1996. *Leksikon antičkih autora*. Zagreb: Matica hrvatska.
- Clausen, Wendell. 1994. *A Commentary on Virgil's Eclogues*. Oxford: Clarendon Press.
- Coleman, Robert. 1977. *Eclogues*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Conte, Biagio Gian. 1994. *Latin Literature: A History*. London: Johns Hopkins University Press.
- Divković, Mirko. 1900. *Latinsko – hrvatski rječnik za škole*. Zagreb: Naprijed.
- Eliot, T. S. 1953. "Vergil and the Christian World." *The Sewanee Review* 61 (1): 1–14.
- Fairclough, H. Rushton (transl.) and Goold, G.P. (ed.) 1916. *Virgil: Eclogues, Georgics, Aeneid I-VI*. London: G.P. Putnam's Sons.
- Garrod, H. W. 1905. "Note on the Messianic Character of the Fourth Eclogue." *The Classical Review* 19 (1): 37–38.
- Garrod, H. W. 1908. "Virgil's Messianic Eclogue." *The Classical Review* 22 (5): 149–151.
- Goldsworthy, Adrian. 2010. *Antony and Cleopatra*. London: Weidenfeld & Nicolson.
- Gurval, Robert Alan. 1995. *Actium and Augustus: The Politics and Emotions of Civil War*. University of Michigan Press.
- Maro, Publius Vergilius. 1900. *Bucolics, Aeneid, and Georgics Of Vergil*. ed. J. B. Greenough. Boston. Dostupno na:
<http://www.perseus.tufts.edu/hopper/text?doc=Perseus%3Atext%3A1999.02.0056%3Apoem%3D4> Pristupljeno 01. svibnja 2023.
- Saunders, Timothy. 2008. *Bucolic Ecology. Virgil's Eclogues and the Environmental Literary Tradition*. Bloomsbury.
- Solmsen, F. 1970. *Hesiodi opera*. Oxford: Clarendon Press.